

کریدور زنگزور؛ تهدید منافع ایران در قفقاز! ابتکار «شش جانبه» تهران مکمل طرح اوراسیای مسکو

«سید علی قائم مقامی» میگوید: راه اندازی طرح شش گانه ترانزیت منطقه قفقاز با حضور ایران علاوه بر کمک به طرح اوراسیای روسیه و در برگرفتن کشورهای آسیای میانه و حوزه قفقاز، همزاد طرح یک کمربند یک جاده است.

آران نیوز به نقل از بازار: پس از پایان جنگ قره باغ و اعلام آتش بس میان جمهوری آذربایجان و ارمنستان، رهبران دو کشور با میانجیگری روسیه بیانیه سه جانبه ای را امضا کردند که به نوعی گشایش و فعال شدن جدی کریدور زنگزور بود، چرا که منطقه مورد اختلاف دو طرف جایی بوده است که ارمنی ها آن را «سونیکس» و در جمهوری آذربایجان آن را «زنگزور» می نامند و حال مطابق با توافقنامه سه جانبه، از این منطقه باید مسیری عبور کند که باکو را به منطقه نخجوان و ترکیه متصل می کند.

در همان زمان، علی اف اعلام کرد که در جلسات سه جانبه کارگروه در سطح معاونان نخست وزیران آذربایجان، ارمنستان و روسیه در خصوص موضوع ساخت کریدور «زنگزور» گام های بسیار جدی برداشته شده و آذربایجان آماده شده تا کریدور زنگزور را برقرار کند در حالی که ارمنستان نیز اعلام کرد که آذربایجان طبق توافقات بدست آمده و اسناد منتشر شده می تواند تنها به کریدوری دست یابد که ارمنستان از طریق خاک آذربایجان و نخجوان کسب میکند.

عده ای از کارشناسان معتقدند که طبق بند نهم این آتش بس، قره باغ نخجوان از خاک ارمنستان و کریدور «زنگزور» به آذربایجان متصل خواهد شد که در این میان نه آذربایجان، بلکه ترکیه خواهد بود که از بند مذکور در آتش بس منتفع خواهد شد.

از طرفی با توجه به این که آذربایجان نیز موافقت خود را در گشودن این کریدور از مسیر ایران اعلام کرده، عده ای از تحلیلگران بر این باورند که ایران که از سالها پل اتصال شرق به غرب در مسیر جاده ابریشم بوده، پس از ایجاد کریدور «زنگزور»، اهمیت خود را به عنوان پل شرق به غرب با توجه به موقعیت ژئوپلیتیک ایران و درآمد ترانزیتی ناشی از آن از دست خواهد داد در حالی که برخی دیگر عقیده دارند که در صورتی که کریدور نخجوان از خاک ایران عبور کند، در آن صورت، همکاری کشور با اقتصاد جهانی تسریع خواهد یافت.

در همین راستا و بر اساس اهمیت موضوع مطرح شدن و قرار گرفتن مسیر ایران در کریدور زنگزور بر روی میز دولت باکو و رویکرد ترکیه و روسیه و خود ارمنستان به این موضوع که آیا اجازه این موضوع داده می شود یا خیر، خبرنگار بازار گفتگویی را با «سید علی قائم مقامی» کارشناس مسائل ترکیه در خصوص این کریدور ترتیب داده که در ادامه می خوانید:

سید علی قائم مقامی در ابتدا گفت: قبل از جنگ دوم قره باغ، ارتباط جمهوری خودمختار نخجوان با سرزمین اصلی آذربایجان قطع شده بود یعنی نیروهای ارمنی مستقر شده بودند و تمام بازرگانان و تجار و به طور کلی مسیرهای تجاری یعنی آسیای میانه به ترکیه و اروپا و برعکس تا حتی خود جمهوری آذربایجان از مسیر ایران (استانهای شمالی از جمله آذربایجان غربی و شرقی و یا از تهران به گیلان و مازندران) عبور میکردند تا به کشورهایی تاجیکستان، قرقیزستان، قزاقستان، ازبکستان و مانند اینها راه یابند.

وی افزود: اما بعد از امضای قرارداد آتش بس میان ارمنستان و آذربایجان میانجیگری روسیه، قرار شد تا کریدور لاپچین و زنگزور گشوده شود. در آن صورت کریدوری از ترکیه از طریق مرز کوچکی که با نخجوان دارد تا باکو امتداد می یابد. از طرفی، در این منطقه حفاظت بر عهده حدود ۱۰ هزار نیروی نظامی یا پلیس روسیه است که البته روسیه همچنین به ترکیه اجازه داده که در حدود ۳۰۰ تا ۴۰۰ نیروی نظامی در قالب کمیته مشترک بر صلح بین ارمنستان و جمهوری آذربایجان نظارت داشته باشد. بر همین اساس، این کمیته تشکیل و مستقر شده است.

این کارشناس مسائل بین الملل اضافه کرد: در ترکیه عده ای از جمله ملی گرایان افراطی ترک یا پان ترکیست ها مدعی بوده اند که جمهوری آذربایجان باید تمام مناطق مرزی ایران و ارمنستان را تحت کنترل خود بگیرد و حتی مرزهای رسمی که ارمنستان دارد را آذربایجان باید اشغال کند به طوری که ارتباط ارمنستان و ایران قطع شود؛ یعنی یک چنین طرحهایی پیشنهاد شده بود که نه روسیه پذیرفت و نه ایران اجازه چنین اقدامی را داده است چرا که جمهوری اسلامی از تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان و ارمنستان حمایت می کند و اجازه نمی دهد که ارمنستان مجدداً خاک آذربایجان را اشغال کرده و یا برعکس خاک ارمنستان اشغال شود که ارتباط ایران با این و سرزمین از بین برود.

در ترکیه عده ای از جمله ملی گرایان افراطی ترک یا پان ترکیست ها مدعی بوده اند که جمهوری آذربایجان باید تمام مناطق مرزی ایران و ارمنستان را تحت کنترل خود بگیرد و حتی مرزهای رسمی که ارمنستان دارد را آذربایجان باید اشغال کند به طوری که ارتباط ارمنستان و ایران قطع شود

وی گفت: اما در خصوص کریدور لاپچین و زنگزور که ارمنستان را به منطقه کوهستانی قره باغ متصل می کند و از طرفی نخجوان هم به مرکزیت جمهوری آذربایجان نیز وصل می شود، یک سری برنامه ها و طرحهایی وجود دارد. کریدور زنگزور تقریباً به صورت شمال به جنوب طراحی شده در حالی که درصددند تا از سمت شرق به غرب یا برعکس یک راه شوسه و ریلی ایجاد کنند و نخجوان را به باکو متصل کرده و در آن صورت مسیر ایران یعنی از راه ترکیه به ایران، سپس به آذربایجان، آسیای میانه و در نهایت به سمت شرق یعنی کشورهایی نظیر افغانستان، پاکستان، چین و هندوستان راه اندازی شود.

قائم مقامی ادامه داد: علاوه بر آن، یک مسیر جنوبی نیز مطرح است که از سمت چین به پاکستان و یا چین به افغانستان، ایران، عراق، سوریه، ترکیه و منطقه دریای مدیترانه می باشد. همچنین یک مسیر میانی در رابطه با زنگزور وجود دارد که مرتبط با طرح چینی یک کمربند یک جاده است. مسیر دریایی نیز از سوی پاکستان، دریای عمان، خلیج فارس، کشورهای حاشیه خلیج فارس، اسرائیل و اردن مطرح است.

یک مسیر میانی در رابطه با زنگزور وجود دارد که مرتبط با طرح چینی یک کمربند یک جاده است

کارشناس مسائل ترکیه اظهار کرد: همچنین، یک مسیر شمالی یعنی از قطب شمال و روسیه نیز قصد دارد تا راه اندازی شود. این مسیرها علاوه بر مسیرهای تجاری از نظر انتقال انرژی از جمله نفت و گاز نیز حائز اهمیت است. آسیای میانه از منابع عظیمی از جمله اورانیوم و نفت و گاز برخوردار است، در حالی که جمهوری آذربایجان، روسیه و جمهوری اسلامی ایران نیز همچنین دارای منابع مهم و فراوانی هستند.

وی افزود: علاوه بر این مسائل، یکی از قراردادهای و کریدور هایی که در رابطه با زنگزور قابل طرح است، کریدور شمال به جنوب است که از خلیج فارس آغاز می شود و تا به دریای سیاه، بالتیک و نهایتاً روسیه و غیره راه می یابد.

این کارشناس تصریح کرد: ایران سالها قبل و به خصوص پیش از آغاز جنگ دوم قره باغ اعلام کرده بود که به جای کشت و کشتارهای آذری ها و ارمنی ها و دخالتهای روسیه و امریکا، به گونه ای صلح آمیز این مسئله حل شود و تمامیت ارضی آذربایجان به طور رسمی شناخته شود و از طرفی جدایی طلبان ارمنستان حاکمیت ملی آذربایجان را به رسمیت

شناسند و در همین چارچوب طرح صلح و همکاری امنیتی، اقتصادی، تجاری، سیاسی، ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی در منطقه حاکم شود.

سید علی قائم مقامی اضافه کرد: طرح ایرانی ۳+۳ یعنی حضور کشورهای نظیر ایران، ترکیه و روسیه به اضافه سه کشور قفقاز جنوبی شامل گرجستان، جمهوری آذربایجان و ارمنستان این بوده که این کشورها با یکدیگر همکاری نمایند. در این صورت این طرح به نوعی کمکی برای طرح اوراسیای روسیه نیز می باشد و کشورهای آسیای میانه و حوزه قفقاز را در بر میگیرد که همزاد و به نوعی رقیبی برای یک کمربند یک جاده چینی است.

طرح ایرانی ۳+۳ یعنی حضور کشورهای نظیر ایران، ترکیه و روسیه به اضافه سه کشور قفقاز جنوبی شامل گرجستان، جمهوری آذربایجان و ارمنستان این بوده که این کشورها با یکدیگر همکاری نمایند که در این صورت این طرح به نوعی کمکی برای طرح اوراسیای روسیه نیز می باشد و کشورهای آسیای میانه و حوزه قفقاز را در بر میگیرد که همزاد و به نوعی رقیبی برای یک کمربند یک جاده چینی است

وی گفت: بعد از جنگ دوم قره باغ در نوامبر ۲۰۲۰ که آتش بس آن اعلام شد، در ابتدا الهام علی اف از این طرح شش گانه حمایت کرد که این کشورها با یکدیگر همکاری نمایند. اردوغان نیز پشتیبانی خود را اعلام کرد و پوتین نیز بر همین همکاری تاکید نمود. امنیت منطقه با همکاری شش کشور در وسط «پنج دریا» میتواند بسیار موثر واقع شود. اما ناتو همواره در تلاش است تا همکاری چنین مجموعه ای را بر هم زند.

کارشناس مسائل بین المللی اذعان نمود: در این میان به دلیل اینکه ترکیه عضو ناتو است، میتواند عامل بر هم زدن این ارتباط میان شش کشور باشد. اردوغان از یک طرف از این طرحهای منطقه ای عالی حمایت می کند و از سوی دیگر معتقد است که ترکیه در خدمت صد در صد ناتو قرار دارد و ناتو باید بیش از پیش تقویت شود یعنی بروز یک نوع دوگانگی و تضاد در سیاست منطقه ای و خارجی ترکیه.

به دلیل اینکه ترکیه عضو ناتو است، میتواند عامل بر هم زدن این ارتباط میان شش کشور و طرح ۳+۳ باشد

وی افزود: علاوه بر آن، نفوذ ناتو در دریای سیاه موجب می شود که امنیت روسیه و در پی آن امنیت قفقاز و آسیای میانه که به نوعی حیاط خلوت روسیه هستند، بر هم بخورد. اما اگر ترکیه در برابر این طرح شش گانه به گونه ای صادقانه برخورد کند، هم به نفع خود ترکیه و هم ایران و کشورهای منطقه است؛ یعنی اگر ترکیه از طریق کانال استانبول بخواهد در دریای سیاه تا روسیه را تحت فشار قرار دهد، روسیه هم در دریای مدیترانه شرقی، لیبی، سوریه، عراق و حتی از طریق ایران نیز میتواند ترکیه را تحت فشار قرار دهد، زیرا ایران، سوریه و عراق ناتو را به عنوان نیزه آمریکا، انگلیس و فرانسه تلقی می کنند و این سه کشور به عنوان فرمانده و رهبر اصلی ناتو در نظر گرفته می شوند، در حالی که کشوری مانند ترکیه در رده دوم قرار دارد.

قائم مقامی گفت: پس در نتیجه این بازی که از طریق کانال استانبول در حال شکل گیری است، می تواند موقعیت کریدور شمال-جنوب و یا شرق به غرب را به مخاطره اندازد در حالی اردوغان معتقد است که این کانال مکمل کریدور شرق به غرب یعنی یک کمربند یک جاده چین است.

این بازی که از طریق کانال استانبول در حال شکل گیری است، می تواند موقعیت کریدور شمال-جنوب و یا شرق به غرب را به مخاطره اندازد در حالی اردوغان معتقد است که این کانال مکمل کریدور شرق به غرب یعنی یک کمربند یک جاده چین است

این کارشناس به موضوعی حائز اهمیت در چارچوب طرح شش گانه اشاره کرد و گفت: جمهوری آذربایجان، ترکیه و اسرائیل متحد استراتژیک یکدیگر در قفقاز جنوبی به خصوص جمهوری آذربایجان هستند. روسیه هم تا حدودی در مورد این مسئله نظاره گر است و سکوت کرده است. اردوغان از یک طرف معتقد است که اسرائیل یک دولت نژاد پرست و اشغالگر تروریست است و از سوی دیگر در پیام تبریک به رئیس جدید اسرائیل در چند روز گذشته اعلام کرده که اگر اسرائیل و ترکیه به گسترش همکاری های دوجانبه مداومت بورزند، امنیت و صلح منطقه تامین میگردد.

وی اضافه کرد: حال این سوال مطرح می شود که چگونه یک دولت تروریست نژادپرست میتواند به کمک ترکیه موجب حفظ صلح منطقه شده و رشد و توسعه عراق، سوریه، لیبی و لبنان را تامین کند؟ دولت اسرائیل چگونه میتواند متحد جمهوری آذربایجان و شریک استراتژیک باشد؟

قائم مقامی بیان کرد: در حال حاضر جمهوری آذربایجان سی درصد سلاحهای ضد هوایی و پدافند هوایی خود را از حريم هوایی و از اسرائیل وارد میکند. علاوه بر آن، معاون رئیس جمهوری آذربایجان اعلام کرده که کشورش با اسرائیل متحد استراتژیک است در حالی که رابطه دوستی و برادری با ترکیه دارند و شعار یک ملت و دو دولت میان آن ها برقرار است.

وی تصریح کرد: یکی از منابع تهدید اصلی طرح شش گانه قفقاز و اوراسیا حضور اسرائیل است که ترکیه موجب این امر شده و اسرائیل را به دوش گرفته و راه نفوذ آن را به جمهوری آذربایجان، ترکمنستان و کشورهای آسیای میانه باز کرده است. در واقع، اسرائیل تحت حمایت ترکیه با شورای همکاری ترک (ترکیه، مجارستان، آذربایجان و آسیای میانه) همکاری نزدیکی دارد.

یکی از منابع تهدید اصلی طرح شش گانه قفقاز و اوراسیا حضور اسرائیل است که ترکیه موجب این امر شده و اسرائیل را به دوش گرفته و راه نفوذ آن را به جمهوری آذربایجان، ترکمنستان و کشورهای آسیای میانه باز کرده است

کارشناس مسائل ترکیه گفت: البته اسرائیل با روسیه نیز همکاری نزدیکی دارد. همچنین یک سری آذری های یهودی در آذربایجان زندگی میکنند که لابی اسرائیل در جمهوری آذربایجان و روسیه همانند آمریکا، انگلیس و فرانسه قدرتمند است. علاوه بر آن، بیش از ۴۰ نفت اسرائیل توسط جمهوری آذربایجان از طریق خط لوله باکو-جیهان-تفلیس و نفتکشهای ترکیه به اسرائیل منتقل می شود.

وی در پایان گفت: بنابراین، چنین در هم پیچیدگی وجود دارد. اگر ترکیه میخواهد طرح شش گانه گسترش پیدا کرده و در پی آن امنیت منطقه حفظ گردد، باید از چنین سیاستهای دوگانه ای صرف نظر کند چرا که حضور اسرائیل در جمهوری آذربایجان نه تنها به ضرر مردم آن سرزمین و قفقاز جنوبی است، بلکه برای جمهوری اسلامی ایران و خود ترکیه نیز مضر است و به همکاریهای منطقه ای آسیب می زند.